

Røverprat på industrikaia

Etter snart 60 års drift ligger mange historier gjemt under kranene på industrikaia ved Rana Industriterminal AS (RIT). Pensjonistene Arnt Olsen (81) og Willy Haugsdal (67) mimrer om gamle tider.

Reprise på håndtrykket. For snart 30 år siden førte et fast håndtrykk og pokerfjes til vennskap for Willy og Arnt. Her gjentar kompisene håndtrykket, denne gang med store smil.

S kylaget henger lavt over industrikaia, og legger et stille uttrykk over et vinterlig anleggsområde sør for kaia. Arnt og Willy har mange tiårs arbeidserfaring fra kaia. Pensjonistene er tilbake på kaia for å fortelle røverhistorier fra årene som har vært. Noen er kanskje helt sanne, andre kanskje halvt, og atter andre er kanskje bare gode historier.

Tida har satt sine spor.

Av veteranene som har opplevd hele industrikaias historie, er det kun tre igjen. I 42 år jobbet Arnt ved kaia. Når han prøver å erindre begynnelsen har han et konsentrert, stirrende blick i veggen.

- Selmer begynte med grunnarbeidet i 1947. I 1951 var to hammerjernkraner på plass. I 1954-55 kom lossebroene. Den første jernlasta var armering, senere kom vinkeljern, forteller Arnt.

- Sligg, koks og kalkstein kom inn fra Trøndelag og Kirkenes, skyter Willy inn.

Willy er bergenser, og kom fra jernverkstomta ned til kaia som arbeidsleder i 1981. Overgangen var ikke like enkel.

- Jeg kom utenfra som arbeidsleder. Jeg ble litt uglesett og også truet med juling da jeg kom ned hit. Kaia var en avdeling for seg selv, sier Willy. Han husker ennå det første møtet med Arnt.

- Jeg skulle hilse på karene. Arnt tok opp snusdåsen og sa: Når jeg slår tre ganger på lokket, skal du være for-

siktig. Og da vi håndhilste, kløp han igjen så hardt at jeg hadde vondt i flere dager etterpå. Jeg kløp tilbake og tenkte at han skulle ikke ta finta på meg. Så kikket vi på hverandre med pokerfjes en stund. Etterpå ble vi kompis, forteller Willy.

Saltomortale i Langneset

Den store togulykken i 1983 er en vandrhistorie som ennå lever i miljøet på kaia. I mange år gikk tog med last i skytteltrafikk mellom jernverkstomta og kaia. En dag sviktet bremsene, og toget løp løpsk. Da lokomotivet kom ut av tunnelen, på vei fra Jernverket til kaia, kastet føreren seg ut. Toget raste videre og sporet av i Langneset. Så langt, så riktig. Slutten på historien hersker det større strid om.

- Lokomotivet tok saltomortale i Langneset, sier Willy.

Arnt rister på hodet.

- Jo, det er sant. Han Tor oppe i krana så at lokomotivet tok saltomortale, fortsetter Willy.

Arnt var selv vitne til hendelsen, og har en annen versjon.

- Lokomotivet tok ikke noe saltomortale. Det steilte, og gikk ned på siden.

Etter litt høyrøstet debatt, moderer Willy seg. Versjonen med togakrobatikk er kanskje for spenstig.

- Noe som ikke var sant har blitt til en sannhet, innrømmer bergenseren.

- Tretti-førti mennesker kunne ha dødd, fortsetter Arnt, som ennå kan minnes lyden av de hvinende vognene.

- Ja, det var en dramatisk sak, legger Willy til.

Fuktige besøk fra byen

Pensjonistenes historier stammer fra tida før adgangskort og inngjerding. Blant annet var salg over rekka et ikke ukjent fenomen.

- Det var tilgang på en og annen drikkevare. En gang var det en kollega som kjøpte en kasse øl, men pengene, 500 kroner, blåste på sjøen. En matros kastet ut en tauleider, og jeg hoppet ned. Jeg fikk tak i pengene som kom sigende med strømmen, forteller Willy engasjert.

De forteller også om at det ikke var uvanlig at damer, som ofte hadde en god del innabords, kom gående ned på kaia.

- Lettsindige damer brukte å komme på besøk fra byen. En gang, mens jeg var på jobb, hadde ei dame falt på sjøen. Da vi fikk henne opp pustet hun ikke, og jeg begynte med munn mot munnmetoden. Det ble ringt etter sykebil, og dama berget livet. Tre dager senere kom hun ned med mann og to barn, og hun takket meg for å ha reddet livet hennes. Jeg sa at jeg håpet aldri å se henne mer her nede, fortsetter Willy. Vaskekona Mona var imidlertid ei dame som hadde en selvskreven rolle i det mannsdominerte miljøet.

- Mona var tøff. Hun ville gjerne jobbe med karene. Jeg spurte for henne, og hun fikk lov til å ta noen skift. Mona kunne jobbe like godt som gutta, sier

Tok lokomotivet saltomortale i Langneset, eller gikk det ned og bikket over etter at det sporet av?

Willy med respekt i stemmen.

Vær og tungt slit

Det var mangel på trucker, så mye av arbeidet ble gjort med håndkraft. Blant annet den tunge brekkingen av jern

fra togvognene. Orkaner og stormer har også satt sine kjølige farger på minnene. Nyttårsaften 1972 styrtet en traverskran ned på en lastebåt, og ifølge Willy trodde et feststemt mannskap at himmelen åpnet seg.

Vindkuler som kom ned fra Mofjellet, eller store tidevannsforskjeller. Begge deler har skapt store utfordringer i å holde båtene inntil kai. Trosser ble slitt av, båter kolliderte med kaia i tåka, og sjøfolk falt på sjøen. I tillegg kjempet arbeiderne lenge med å få godt nok arbeidstøy.

- Verneavdelingen oppe på verket jobbet mot oss på kaia. De brydde seg ikke om arbeidsfolket. Vi som satt i krana ville ha gule hjelmer. Vi fikk én hjelm per skift. Øreklokker kom ikke før i 1975, forteller Arnt.

- Det var ren uvitenhet oppe på jernverket. HMS ble ikke tatt på alvor. Det var først på midten av 80-tallet at vi fikk skikkelig utstyr, som hjelmer, hansker, varme- og kjeledresser.

En staut arbeidsgjeng på Jernverkskaia på 1980-tallet. Fra venstre; Egon Eriksen, Ole Bakken, Roald Pettersen, Hans Antonsen, Steinar Holm, Inge Iversen, Jens Kristian Hultgren, og Willy Haugsdal.

Da ble én mann ansatt som verneleder her nede, legger Willy til.

Ikke Ville Vesten

Pål Høsøien (45) var ikke gamle karen da Willy og Arnt hadde sitt virke nede på kaia. Siden 2007 har Pål vært daglig leder ved Rana Industriterminal AS. Tidligere jobbet han ved SMA Mineral AS i industriparken. Overgangen til en ny arbeidstilværelse ved kaia er litt forskjellig fra Willys inntreden som arbeidsleder nesten 30 år tidligere. Pål kan fortelle om en langt triveligere velkomst enn det bergenseren opplevde.

- Det var noen som advarte mot arbeidsmiljøet på kaia, at det var en tøff kultur her. Det er ikke tøffere her enn ellers. RIT har i lang tid gjort mye for at folk skal ha det bra på arbeid, og at arbeidsplassen skal være trygg. Det er gjort mye for å eliminere risiko ved løfting, bedre arbeidsstillinger, bruk av verneutstyr og trygge adkomster, forteller Pål.

Kystverkets nye sikkerhetskrav og -rutiner gjør at kaiområdet ikke lenger er tilgjengelig for lokalbefolkningen. Det er streng kontroll av området og av varer som går inn og ut. Salg over rekka skal ikke forekomme. Røverhistoriene har ikke lenger like gode vekstforhold.

Pål tror likevel at historiene vil leve videre på kaia.

- Før var det nok litt som i Ville Vesten. Ting har forandret seg. Mange har jobbet lenge her, og de har mange gode historier å fortelle. Som i alle andre firma finnes det også de som setter seg ned og løser verdensproblemene, mener han.

Om framtida skal produsere flere gode historier på kaia vil være avhengig av mange faktorer.

Pål er forsiktig optimist. Til tross for de økonomiske utfordringene, så gleder den daglige lederen ved industrikaia seg over positive historier han kan være med på å skape på kaia.

- Markedet endret seg så plutselig. Vi må helt tilbake til 1990-tallet for å finne en så lav tonnasje som det ser ut til at vi ender opp med i 2009. Likevel er det spennende å jobbe for at folk fortsatt skal ha det trygt og godt på arbeidsplassen, forteller Pål Høsøien.

Historier for framtida

Willy og Arnt skuer fortsatt nostalgisk

Lasting av skrapjern på 1950-tallet

tilbake til fortida. Det er ikke arbeidet eller maskinene som pensjonistene savner mest fra tida de jobbet på kaia.

- Jeg savner kameratskapet, sier Willy. - Jeg savner gamle kjenninger, fortsetter Arnt.

Flere av de gamle kollegene har gått bort de siste årene og med dem mange minner. Så lenge karer som Willy og

Arnt og arbeidskarene rundt lunsjbordet fortsetter å fortelle fra tiårene som har gått, vil også framtida bestå av gode, gamle røverhistorier fra ei tid som er forbi. Det ligger mye glede og samhold i fortellinger om utrolig togakrobatikk og gamle dager.

Godt arbeidsmiljø: Daglig leder ved Rana Industriterminal, Pål Høsøien, er opptatt av å skape et godt arbeidsmiljø